

Marianna Keisalo
15.6.2017

Sinun tekstisi ei ole sinun

Tekstit ja kirjoittaminen ovat olennainen osa niin antropologien kuin monien muidenkin työtä. Tässä artikkelissa mietin kirjoittamiseen liittyviä käsityksiä ja esitän, että vaikka tekstit usein saattavat näyttäytyä yksittäisen ihmisen tuottamina erillisinä kokonaisuuksina, niitä kannattaisi lähestyä yhteistyön kohteina ja prosesseina. On sinänsä kiinnostavaa, että siinä missä antropologit yleensä korostavat toiminnan sosiaalisia ja kulttuurisia taustoja ja tekstien moniäänisyyttä, olemme kenties kuitenkin itsekin tottuneet ajattelemaan kirjoittamista yksilösuorituksena.

Olen ollut mukana AntroBlogin toiminnassa viime syksystä lähtien. Toimin yhtenä toimituksen senioreista, nimikkeellä tieteellinen arvioitsija. Tehtäväni on lukea ja kommentoida tekstejä ennen niiden julkaisemista. Kirjoittaessani itse AntroBlogiin saan vastaavasti kommentteja muilta. Nämä kokemukset ovat ennestään vahvistaneet mielessäni palautteen tärkeyttä. Vaikka yksittäinen kirjoittaja tekee suurimman työn, tekstit valmistuvat yhteistyössä.

Olen viimeisen parinkymmenen vuoden aikana työskennellyt paljon erilaisten tekstien — sekä omien että muiden — parissa. Olen opiskellut Helsingin yliopistossa 1998 – 2011, suorittaen ensin maisterin tutkinnon silloisessa kulttuuriantropologian oppiaineessa ja lopulta väitellyt sosiaali- ja kulttuuriantropologiasta. Olen opettanut Helsingissä sekä avoimessa yliopistossa että suljetulla puolella 2008 – 2016 useita kursseja vuodessa, ja sinä aikana lukenut ja antanut palautetta sadoista opiskelijoiden tuottamista teksteistä. Työkseni teen tutkimusta. Kirjoitan itse muun muassa stand-up komiikkaa sekä erilaisia tekstejä kolumneista vertaisarvioituihin tieteellisiin julkaisuihin. Tutkijana myös teen vertaisarviointia. Lisäksi olen tehnyt käännöksiä.

Kirjoittamaan oppiminen

En ole koskaan varsinaisesti opiskellut kirjoittamista. Olen saanut ohjausta ja harjaannusta aikoinaan äidinkielen tunneilla. Opintojen aikana kirjoittamista on kommentoitu erilaisten kurssien ja seminaarien yhteydessä. Joku 'tieteellisen kirjoittamisen kurssi' tuli suoritettua perustutkinnon alkuhämärissä, taisin tehdä sen tenttimällä. Pidän kirjoittamisesta, mutta se on samalla usein tuskallista. Deadlinea vastaan yötä myöten kirjoittaminen oli tuttua erityisesti opiskeluaikoina: nykyään koetan kirjoittaa neljä kertaa 25 minuuttia päivässä käyttämällä [pomodoro-tekniikkaa](#), jossa työskennellään keskittyneesti tietty aika (esimerkiksi 25 minuuttia) ja sitten pidetään lyhyempi tauko. Helpommat ja vaikeammat kaudet vaihtelevat.

Kaikkein eniten olen oppinut kirjoittamisesta kommentoimalla toisten tekstejä. Tämä on opettanut hahmottamaan tekstiä eri näkökulmista, pukemaan parannusideat konkreettisiksi ehdotuksiksi sekä ottamaan palautetta vastaan.

Kirjoittaminen mielletään usein yksilön vastuulla olevaksi toiminnaksi, joka yhdistyy vahvasti kirjoittajan taitoihin ja jopa älyyn. Antropologi **Joel Robbins** on kirjoittanut siitä, kuinka oletukset puheesta ja kielenkäytöstä vaihtelevat historiallisesti ja kulttuurisesti. Modernin yksilön kohdalla ajatellaan usein, että kielen tehtävä on kuvata ja heijastaa tämän sisäistä tilaa. Kulttuurinen

mallimme ilmaisusta on yksilö, jolla on mielessään abstrakteja ideoita ja aikeita, jotka hän pukee kielellisiin muotoihin. Nämä yksilölliset intentiot ja merkitykset arvotetaan kielellistä muotoa korkeammalle. Muoto näyttäytyy tyhjänä kuorena, jonka tehtävä on toimia merkitysten välineenä. Epäilenkin, että monien mielikuvissa hyvä kirjoittaja tuottaa helposti ja nopeasti valmista tekstiä, joka heijastaa kirjoittajan ajattelua eikä kaipaa useita muokkaus- ja uudelleenkirjoituskiirroksia.

Vaikka lopullinen vastuu kuuluukin sille, jonka nimi paperissa on, kirjoittaminen on parhaimmillaan monivaiheinen prosessi. Itse huomaan myös ajattelevani tekstin kautta. Usein kun aloitan tekstin työstämisen, se lähtee vähän eri suuntaan kuin olen ajatellut. Tekstiä työstäessäni seurailen näitä suuntia — toiset päätyvät umpikujaan, mutta jotkut tuottavat uusia oivalluksia. Kirjoitan yleensä lyhimmistäkin teksteistä monta versiota ja lopputulos on yleensä jotain muuta kuin alkuperäinen idea. Eri vaiheissa muilta saatu palaute on olennaisen tärkeä osa prosessia.

En osaa sanoa, olisiko yliopisto-opintoihin tarpeen lisätä kirjoittamisen opettamista. Olen itse koettanut käyttää opetuksessani myös vertaisarviointia, jossa opiskelijat arvioivat toistensa töitä sekä ohjata ihmisiä lukemaan kurssitekstejä myös kirjallisina tuotoksina.

Vertaisarviointi kursseilla saattaa herättää huolta. Oman tekstin näyttäminen muille jännittää ja toisten töiden arvioiminen tuntuu kiusalliselta. Kyseessä on kuitenkin kaikilla tasoilla hyödyllinen taito, sillä lukiessaan toisten juttuja oppii paljon. Ohjeet ja arvioinnin periaatteet konkretisoituvat esimerkkien kautta, ja samalla oppii lukemaan omia tekstejä eri silmin. Antropologian opinnoissa vertaisarviointia tehdään viimeistään kandiseminaarissa, jossa luetaan ja kommentoidaan toisten töitä.

Kirjoittaminen on tiettyihin kulttuurisiin odotuksiin sidottu opittu taito, joka paranee harjoittelemalla. Tekstien kommentoiminen ja palautteen antaminen auttaa kehittymään kirjoittajana ja kehittämään tekstiä vastaamaan paremmin tarkoitustaan. Palautetta saadessa ja antaessa myös luottamus on tärkeää. Tämäkin tapahtuu sosiaalisessa kontekstissa ja ihanteellisesti yhteisen päämäärän edistämiseksi.

Teksti, prosessi ja kommunikaatio

Antropologian johdantoteoksessaan antropologi **Carol Delaney** pohtii, kuinka puhuminen on lähtökohtaisesti sosiaalista, kun taas lukeminen ja kirjoittaminen ovat usein yksinäisiä toimintoja. Tekstien luomiseen ja käyttöön liittyy kuitenkin paljon historiallista ja kulttuurista vaihtelua. Teksti voi olla olemassa nimenomaan suullista esittämistä varten, tai sitä ei ehkä ole edes tarkoitus lukea: teksti voidaan piilottaa katseilta esimerkiksi amulettiin.

Lukeminen ja kirjoittaminen tapahtuvat aina jossakin kontekstissa. Kyseessä on tiettyihin näkökulmiin sidottu keskustelu ja kommunikaatio: tekstit ovat puheenvuoroja pikemminkin kuin itsenäisiä ja erillisiä teoksia. Tekstit heijastavat tekijäänsä, hänen (tai heidän) sosiaalista olemustaan ja aikansa kirjallisia käytäntöjä. Teksti on aina suunnattu jollekulle. Suuntaus voi olla epämääräinen, mutta kaikki kirjoittajan valinnat rajaavat vastaanottajien joukkoa jollakin tavoin. Tulkintakontekstit vaihtelevat ja muuttuvat, eikä teksti senkään takia ole lopullisen pysyvä teos — vaikka kirjoittajina ja kommentaattoreina meillä on mielessä kuva oletetusta lukijasta, jonka kautta kuvittelemme tietynlaisen tulkintakehyksen ja suuntaamme tekstiä.

Oletettu lukija onkin tärkeä niin kirjoittaessa kuin tekstiä kommentoidessa. Huomaan itse toistavani monenlaisten tekstien kanssa samoja periaatteita: selkeys, punainen lanka ja relevanssi. Ilmaiseeko kirjoittaja ajatuksensa selkeästi? Kulkeeko tarina alusta loppuun? Onko esiin otetut asiat käsitelty riittävän hyvin ja onko niiden mukanaolo perusteltua? Näitä määrittävät vielä tekstin lajiin liittyvät tarkoitukset ja odotukset sekä kirjoittajan omat päämäärät.

On kiinnostavaa, että mitä pidemmälle tutkija urallaan etenee, sitä enemmän hänen tekstejään todennäköisesti kommentoidaan jo ennen julkaisua. Vaikka mielikuvissa tutkija ehkä puurttaa yksin, työtä tehdään lopulta tiiviissä suhteessa tiedeyhteisöön. Esimerkiksi julkaistavat artikkelit ovat yleensä monen silmäparin läpikäymiä. Niihin kohdistuu yhdestä kolmeen vertaisarviota ja lisäksi niitä lukevat editori, kielenhuolto sekä kollegat. Ideoita esitellään myös konferensseissa ja seminaareissa. Useissa yliopistoissa on myös erilaisia vähemmän virallisia piirejä, ja ainakin itselläni on tapana vaihtaa tekstejä tiettyjen kollegoiden kanssa. Kommentoimme kaikkea tiivistelmistä työhakemuksiin.

AntroBlogissa kirjoitettiin juuri [opiskelijapaneelista antropologipäivillä](#) ja todettiin, että tiedettä tehdään yhteistyössä ja keskeneräisyyden näyttäminen on usein prosessin kannalta hyvä asia. Itse aikoinaan tykkäsin myös väitöskirjaa tehdessä mennä seminaariin aika keskeneräisellä tekstillä – koska silloin olin valmis kuuntelemaan kommentteja.

Professori **Jukka Siikala** huomautti aikoinaan, ettei seminaariesitelmässä ole kyse suuresta performanssista vaan mopon korjaamisesta. Jokainen tuo paikalle vuorollaan moponsa tai sen osia ja yhdessä mietitään, miten sen saisi kulkemaan. Samalla on muistettava myös ottaa huomioon, millä tavoin seminaari tai vastaava palvelee parhaiten tarkoitustaan. Tekstin ei tarvitse olla valmis, mutta tekstistä vastuun ottavan henkilön olisi hyvä olla perillä siitä, missä vaiheessa hän on ja millaisia kysymyksiä toisille esittää.

Yhdessä eteenpäin

Tekstien tuottaminen kuuluu oleellisesti antropologin työhön. Kirjoittaminen on tärkeä osa opintoja ja todennäköisesti osa monen yliopistosta valmistuvan tulevia työtehtäviä. Kyky vastaanottaa informaatiota, suodattaa siitä olennainen, yhdistää eri seikkoja ja näkökulmia ja tuottaa tästä jollekin taholle ohjattu viesti joko kirjallisessa tai suullisessa muodossa yhdistää kurssiesiteitä, AntroBlogin tekstejä sekä vertaisarvioituja tieteellisiä artikkeleita.

AntroBlogin artikkeleiden lukeminen ja työstäminen on minulle äärimmäisen palkitsevaa ja opettavaista. AntroBlogin keskeisin yleisö koostuu ehkä muista kuin antropologeista, mutta näen sekä sivuston että oman osuuteni siinä osana antropologista tiedeyhteisöä. On mielenkiintoista seurata läheltä yksittäisten tekstien tietä julkaisukuntoon ja nähdä se laaja kirjo aiheita, joita suomalaiset antropologit tarkastelevat.

Digitaalisen julkaisemisen nopeus ja joustavuus muistuttaa myös siitä, että tavallaan idean tai edes tekstin valmistuminen on sekin harhaa. Pidetty esitelmä tai julkaistu teksti on yksi puheenvuoro keskustelussa, välietappi jatkuvassa prosessissa.